

EUROPA

GDANSK – DER 2. VERDENSKRIG STARTET OG KOMMUNISMEN ENDTE

🕒 30. OKTOBER 2018 👤 ADMIN

Polen har definitivt vært i det historiske søkelyset mange ganger gjennom det siste århundret, og byen Gdansk ved kysten av Østersjøen kanskje mer enn noe annet sted. Når du går gjennom gamlebyen i Gdansk, er det lite som minner om krigen som startet for snart 80 år siden. Men gamlebyen ble mer eller mindre jevnet med jorden under andre verdenskrig. Takket være at originaltegningene ble funnet etter krigen, kunne man gjenreise gamlebyen slik den så ut før krigen. I hvert fall fasadene. Bak fasadene er nok bydelen blitt litt mer moderne.

Gdansk er også den byen i Polen som blir besøkt av flest nordmenn. Med direktefly fra Trondheim, Bergen og Stavanger, og minst tre flyselskap som flyr direkte fra Oslo flere dager i uken, har Gdansk havnet på topp 10-listen over byene i Europa som flest nordmenn reiser til.

1. september 1939 er dagen det tyske slagskipet Schleswig-Holstein angrep halvøya **Westerplatte** rett utenfor Gdansk. Man kan spørre seg hvorfor Hitlers Tyskland valgte å angripe akkurat dette stedet. Det var logisk med tanke på at byen på denne tiden var kjent under navnet Freie Stadt Danzig, fristaden Danzig, et såkalt fritt område der det i hovedsak bodde tyskere.

Grensene på denne tiden var annerledes enn de er i dag, og landet øst for fristaden, Østpreussen, som gikk helt til Litauen, inkludert det som i dag utgjør den russiske enklaven Kaliningrad, var tysk. Byen var underlagt polske lover på det økonomiske området, og det var heller ikke populært at Polen hadde et militærdeponi på halvøya Westerplatte rett utenfor byen.

For Hitler og en stor del av det tyske folket var det derfor viktig å ta tilbake den delen av Polen som de hadde tapt under den første verdenskrigen, og som delte det tyske riket i to. Dette var selvfølgelig ikke polakkene med på, for det betydde at de ville miste sin tilgang til Østersjøen.

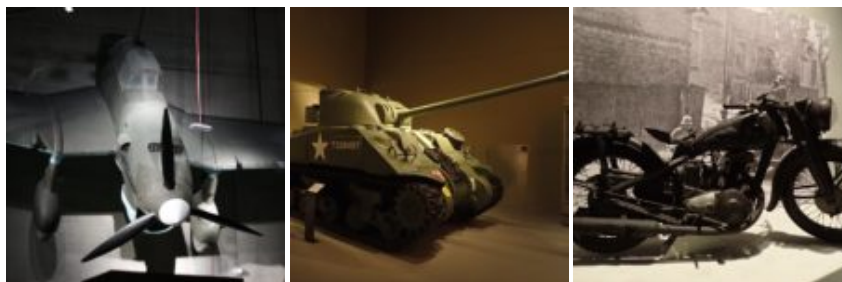
Polakkene kjempet hardt for å beholde halvøya, men måtte gi tapt etter en uke. Som de fleste av oss vet, tapte Tyskland til slutt krigen, og de måtte også gi slipp på Østpreussen, som ble delt mellom Polen, Russland og Litauen.

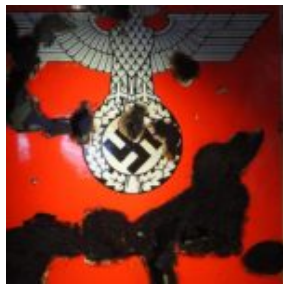
I dag er Westerplatte et parkområde og utendørsmuseum, der du kan se ruinene etter bygningene som stod her frem til den 1. september 1939, samt et stort monument til minne om hendelsen. Fra sentrum av Gdansk kan du ta lokalbuss 106 eller 138 ut til halvøya. Taxi koster heller ikke all verden, rundt 50 złoty, eller drøyt hundre kroner. Også hop-on-hop-off-bussene kjører innom Westerplatte. Eller, du kan ta et av piratskipene fra gamlebyen i Gdansk. De stopper også der i høysesongen. Kjører du egen bil er det gratis parkering der ute. Det er gratis å besøke Westerplatte.

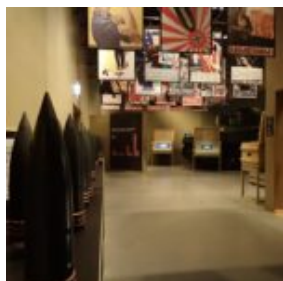
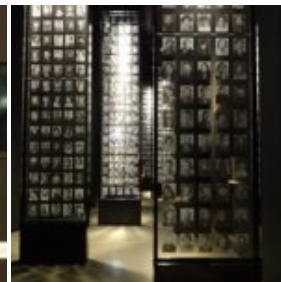

Ønsker du å få med deg mer historie, så er det nye **Museet for andre verdenskrig**, åpnet i 2017, i gangavstand fra gamlebyen verdt å få med seg. I form av sitt 40 m høye tårn er museet blitt et signalbygg i Gdansk. Selve utstillingene derimot ligger 14 m under bakken, et samlet areal på 5000 kvm.

Utstillingene er delt i tre hovedområder, «Veien mot krig», «Krigens terror» og «Krigens lange skygge». Det sies om museet at det er det eneste i hele verden av en viss størrelse til å beskrive andre verdenskrig i en samlet internasjonal framstilling. Ikke bare krigen mellom Polen og Tyskland, men også Francos Spania, Mussolinis Italia, Stalins Russland, samt USA og Japan er representert i utstillingen. Her finnes våpen, stridsvogner og fly fra andre verdenskrig, men også brev, bilder og private eiendeler som polakker har donert til museet. Man går gjennom kulisser fra Warszawa under krigens dager. Propagandapostere fra hele verden. Selv norske plakater fra nazitiden finnes her. Man trenger minst tre timer til besøket i museet.

Det er ikke bare historien om andre verdenskrig og gamlebyen som burde trekke historieinteresserte turister til Gdansk. Etter krigen kom **kommunismen** til Polen, og også her skulle byen bli sentrum for begivenhetene, hendelser som til slutt førte til kommunismens og Berlinmurens fall.

Gdansk verft (Stocznia Gdańska), tidligere kjent som **Leninverftet** (Stocznia im Lenina), ble grunnlagt i 1945, og er det største skipsverftet i Polen. Tidligere jobbet det 20.000 mennesker her. Flere norske skip har blitt bygget her, deriblant ferger for Bastø Fosen, men også Stena Lines MS Stena Spirit (tidligere MS Stena Scandinavia) ble bygget ved skipsverftet i Gdansk. Det er allikevel andre ting verftet i Gdansk skulle bli kjent for, nemlig **Solidaritet** og **Lech Walesa**.

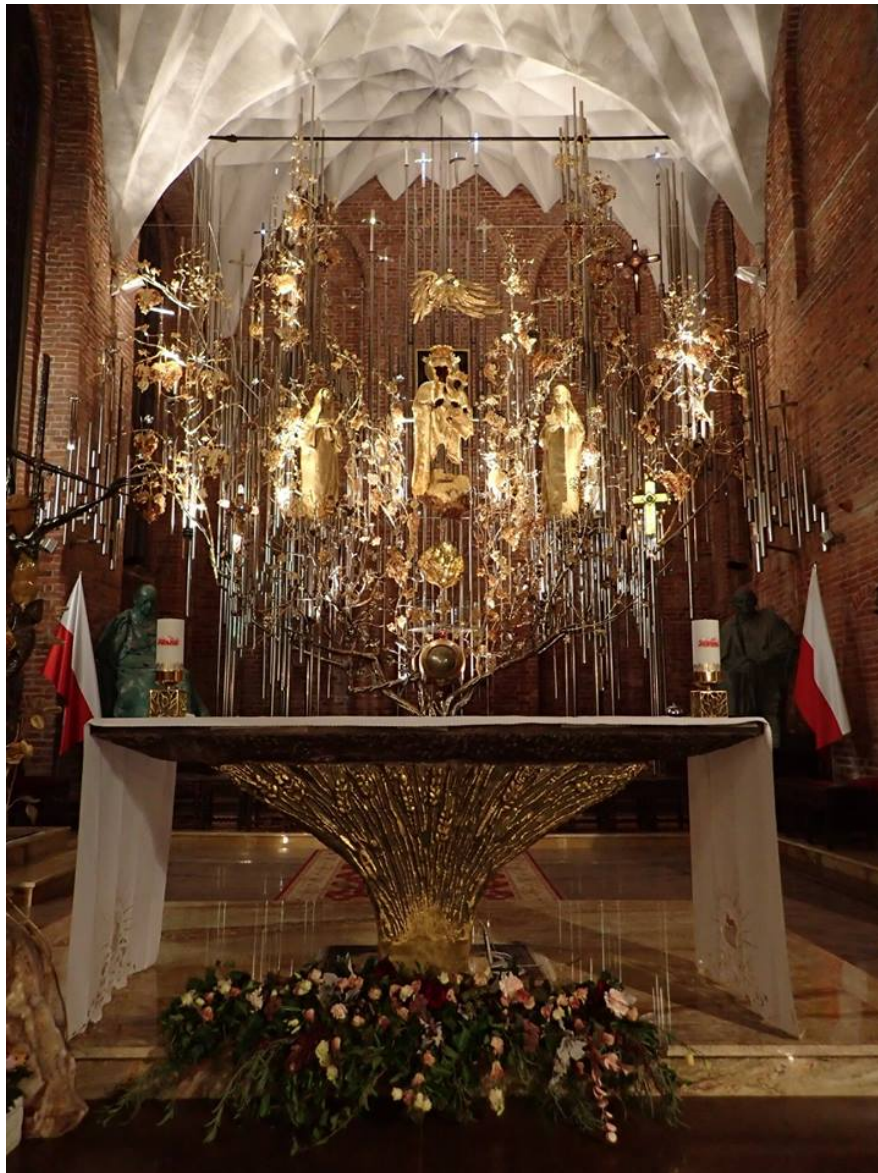
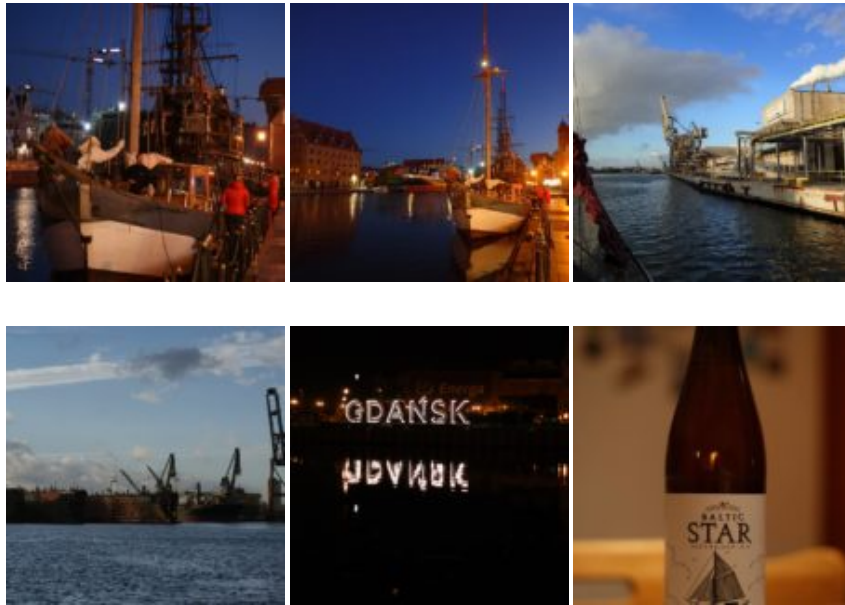
Det europeiske solidaritetssenteret ble åpnet i Gdansk i 2014, rett ved inngangen til verftet. Det er Polens vei mot frihet som fortelles her. Historien om verftsarbeiderne som mistet livet under streiken i desember 1970. Historien om Solidaritet og den sivile motstanden mot Polens kommunistiske ledelse. En kamp om rettigheter. Og ikke minst er det historien om Lech Walesa. Tavlen med Solidaritets 21 postulat har fått plass inne i Solidaritetssenteret, og er erklært som en del av **UNESCOs verdensarv**.

På Solidaritetsplassen foran museet står et 42 m høyt minnesmerke, til minne om de som mistet livet under de blodige streikene i 1970. Det var også her skipsverftsarbeiderne samlet seg under ledelse av Lech Walesa i desember 1980. For øvrig ble Lech Walesa tildelt **Nobels Fredspris** i 1983, og i 1990 ble han **Polens første demokratiske valgte president**.

Etter et besøk i Solidaritetssenteret kan det være på sin plass med en båttur gjennom skipsverftet. Selv kan jeg anbefale **S/Y Baltic Star**, som tar imot grupper på inntil 20 personer, og kan skreddersy turen gjennom verftet. Kan også kombineres med turer til f.eks. Sopot og Gdynia om været tillater det. Om dere ønsker noe ekstra arrangeres det også vinsmaking om bord. Skipet har også sitt eget øl. For øvrig seiler også de fleste turistbåtene i Gdansk gjennom verftet, som f.eks. piratskipene som ligger ved gamlebyen.

Ravalteret i Birgittakirken

Det finnes mange kirker i Gdansk, men spesielt én av de kan nevnes i samme åndedrag som Solidaritet: **Birgittakirken**. Kirken i seg selv har en lang historie, opprinnelig bygd på slutten av 1300-tallet, oppkalt etter Hellige Birgitta, fullstendig ødelagt under andre verdenskrig. Den ble gjenoppbygd i 1973 i samme stil og design som den originale kirken. Den er verdt et besøk ene og alene for sitt fantastiske alter i rav. Men det finnes også en solidaritetsutstilling her, og det var her medlemmer av Solidaritet pleide å møtes. Fader Jerzy Popieluszko, som var prest for denne kirken og for Solidaritet, ble drept av det hemmelige politiet i 1984. Det sier litt om hvilken stilling kirken hadde på denne tiden.

Ikke langt fra Birgittakirken ligger også **Det polske postmuseet**. Dette bygget var byens postkontor fra det ble bygd i 1920 til andre verdenskrig startet. Museet forteller historien om denne perioden, og inneholder bl.a. dokumenter, postbokser og andre gjenstander som har tilhørt statstjenestemenn og polske myndigheter på denne tiden. En kopi av tyskernes angrepsplan mot posthuset er også utstilt her. Årsaken til at tyskerne så på posthuset som ett av de første og viktigste målene for invasjonen, var at den polske telegrafene også

hadde tilhold her. Utenfor står det et minnesmerke til ære for de som forsvarte det polske postverket i andre verdenskrig.

Gamle preussiske figurer fra tidlig middelalder står utenfor det arkeologiske museet i Gdansk.

Det finnes også en rekke obskure severdigheter i Gdansk, som ikke er relatert til andre verdenskrig eller Solidaritet. Disse er ikke de første du legger merke til når du besøker byen. Man må lete litt og det krever at man vet hva man leter etter.

Inne i **Mariakirken** (*Bazylika Mariacka* på polsk) finnes det en **astrologisk klokke**, som ifølge legenden sies å være så vakker at han som laget den fikk øynene sine stukket ut slik at han ble blind, så han aldri skulle kunne lage noe så vakkert igjen. Nå ja, det er vel heller tvilsomt om legenden er sann, siden den samme urmakeren visstnok skal ha laget en astrologisk klokke i en annen by også. Men vakker er den. Den ble laget i 1464 og viser tid og dato, månefasene, plassering av månen og solen, en helgenkalender og de astrologiske symbolene. Sannsynligvis er den verdens største klokke laget i tre, med sin høyde på mer enn 15 meter. Når du allikevel er ved kirken, gå også nedover **Mariagaten** (*ulica Mariacka*). Denne bohemske og kunstneriske gaten er en av gamlebyens vakreste, med flere utendørsrestauranter og barer.

Daniel Gabriel **Fahrenheit** målte ikke tid, men derimot temperaturer. Han ble født i Gdansk i 1686. At noen i det hele fortsatt bruker Fahrenheit til å måle temperaturer med, og ikke det mye enklere Celsius (frysepunkt på 0 °C og kokepunkt på 100 °C, mot frysepunkt på 32 °F og kokepunkt på 212 °F) får være diskusjonstema ved en annen anledning, men i hvert fall har Fahrenheit fått sitt eget monument på *ul. Mieszcańska*, midt på hovedplassen i gamlebyen i Gdansk.

Neptunfontenen med Kong Arthurs domstol i bakgrunnen.

De fleste kjenner til Neptunfontenen i Gdansk. Den er selve symbolet på byen. Men hva har legenden om kong Arthur med Gdansk å gjøre? Egentlig ingenting. Bortsett fra at bygget rett bak Neptunfontenen heter **Dwór Artusa**, eller kong Arthurs domstol som det betyr på norsk. Navnet fikk den fordi det var et sted der kongelige og adelige pleide å møtes, slik skikken også var i andre byer i Europa. En av de vakreste bygningene i Gdansk, opprinnelig bygget rundt 1350, og den korte historien er at den brant ned rundt hundre år senere, gjenreist og redekorert i 1536, men bombet i 1945. Etter krigen ble bygget gjenreist og dekorert ut fra dokumenter og bilder fra før bombingene. Bygget er fortsatt i bruk til å avholde offentlige møter. Mest kjent er møtesalen for den over ti meter høye renessanseovnen, dekket av mer enn 500 individuelt dekorerte fliser, og et tinnbord som sies å være det eldste i Polen.

Kirsebærvin er kanskje ikke det du forbinder med Gdansk eller Polen. Baren **Wiśniewski** på gaten Piwna like ved Mariakirken serverer kun sin egen hjemmelagde kirsebærvin, servert av unge Patryk, alltid like trivelig og pratsom, og forteller gjerne om vinen. Liker du vinen han serverer, kan du også kjøpe med deg noen flasker. Navnet Piwna kommer for øvrig av det polske ordet for øl, og gaten

fikk navnet fordi det før i tiden var så mange ølbryggerier der. I dag er det fortsatt en trivelig gate å besøke, med flere barer, kaféer og restauranter.

Erik Drilen (besøkte Gdansk i regi av Pomorskie Tourist Board 20-25. oktober 2018)

FORRIGE INNLEGG

Nådendal – en idyllisk badeby og Mummiverden

Søk ...

SISTE INNLEGG

Gdansk – der 2. verdenskrig startet og kommunismen endte
30. oktober 2018

Nådendal – en idyllisk badeby og Mummiverden
17. oktober 2018

Det ukjente Kraków
10. oktober 2018

Trivelige Trondheim
23. september 2018

Hemne og Halså
9. september 2018

Republikken Artsakh
26. august 2018

Mikrobryggerier i Jerevan
23. august 2018

Armenia – Sivilisasjonens vugge
19. august 2018

Guidet pubtur i Douglas, Isle of Man
6. august 2018

Se Isle of Man på én dag
31. juli 2018

Belfast og Nord-Irland
17. juli 2018

Malahide – Et drømmeslott med hage (og litt til)
10. juli 2018

Waterford – The Viking Triangle
8. juli 2018

Bray – Porten til Irlands hage
6. juli 2018

Rindal i Trøndelag
3. juli 2018

Pub crawl i Dublin
1. juli 2018

Vikinger, whiskey og mat i Dublin

28. juni 2018

Porto og nordlige Portugal

9. juni 2018

Åre – Litt mer enn ski og svenskehandel

27. mai 2018

Edinburgh – Pub til pub

25. mai 2018

Edinburgh – The Royal Mile

20. mai 2018

Odessa – Svartehavets perle

11. mai 2018

Hansabyene Rostock og Wismar, badebyer ved Østersjøen og slott i Schwerin

30. april 2018

Haggis – Skottlands nasjonalrett

26. april 2018

Dagstur fra Lisboa: Sintra, Cabo da Roca og Cascais

27. mars 2018

SISTE KOMMENTARER

ARKIV

Velg måned ▼

KATEGORIER

Asia

Cruise

Europa

Nord-Amerika

Norge

Nyheter

Oseania
